

Strategisk handlingsplan

Agenda 2030

Version 1.0

Dokumenttyp: Styrdokument

Dokumentnamn: Strategisk handlingsplan Agenda 2030, version 1.0

Beslutat datum: 2020-09-28

Gäller från datum: 2020-09-28

Beslutat av: Kommunfullmäktige

Ansvarig: Kommunchef

Diarienummer: 2019/516-106

Innehållsförteckning

Inledning	3
Bakgrund.....	3
Uppdraget och processen	3
Nuläge	4
Agenda 2030 i Sorsele kommun	4
Agenda 2030 i dagligt arbete.....	4
Vision och mål	5
Vision	5
Syfte och mål	5
Strategier	5
Strategi 1 Helhet och prioritering.....	5
Strategi 2 Nyttänkande och lärande	6
Strategi 3 Delaktighet och handlingskraft	6
Strategi 4 Positiv förstärkning och goda exempel.....	6
Strategi 5 Kunskap och medvetenhet.....	6
Strategi 6 Samverkan och partnerskap	7
Strategi 7 Struktur och systematik	7
Särskilda insatsområden	8
Fossilfri kommun 2030	8
Fokus på psykisk hälsa	8
Stärka den biologiska mångfalden	9
Öka ungas delaktighet.....	9
Strukturella förutsättningar	10
Forum för hållbar utveckling	10
Hållbarhetsstrategiskt program 2020-2035.....	10
Kunskap och kommunikation	10
Bilaga 1 Exempel på pågående insatser	11-12

Inledning

Bakgrund

Resolutionen Agenda 2030 för hållbar utveckling antogs den 25 september 2015 av FN:s generalförsamling.¹ FN:s dåvarande generalsekreterare uttryckte i samband med antagandet att ”vi är den första generationen som kan utrota fattigdomen och vi är den sista som kan stoppa klimatförändringarna”.

Beslutet om Agenda 2030 innebär att alla FN:s 193 medlemsländer förbundit sig att arbeta för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030. Agendan innehåller 17 odelbara mål och 169 delmål.

Insatser för att utveckla arbetet med hållbarhetsdimensionerna har sedan dess genomförts på internationell, såväl som på nationell och lokal nivå. Trots detta har FN konstaterat att det krävs att mer görs för att uppnå de globala målen i tid.

Som en del i Sveriges genomförande av Agenda 2030 tillsatte regeringen 2016 en delegation med uppgift att stödja och stimulera arbetet. Agenda 2030-delegationen konstaterar att utmaningarna i Agenda 2030 till stor del är globala, med lösningarna är företrädesvis lokala och att genomförandet innebär en omfattande samhällsomställning. De förutsättningar som delegationen identifierat som viktiga för arbetet med agendan har inarbetats i strategierna nedan.

Uppdraget och processen

Första steget i processen kring Sorsele kommuns Strategiska plan för Agenda 2030, blir att utverka ett beslut i Kommunfullmäktige. Denna plan innehåller viktiga principer och nycklar för förvaltningens fortsatta arbete med alla tre hållbarhetsdimensionerna. Två av de 17 målen lyfts fram som särskilt viktiga att jobba med där förvaltningen har rådighet och där särskilda insatser kan göra stor skillnad: God hälsa och välbefinnande, samt hållbara samhällen. Planen pekar ut 2020/2021 som ett kunskaps år för att öka kunskapen om Agenda 2030 och de globala målen bland medarbetare och kommuninnevånarna. Intentionen är att med kunskap kommer en vidareutveckling av planen och en uppdatering. Strategisk plan Agenda 2030 bygger i stora delar på en fördjupning och konkreta målbilder inom begreppet hållbarhet. Förvaltningen

¹ Regeringskansliet (2015). Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling. Svensk översättning av FN:s Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development.

har ett team med kompetenser inom miljö, folkhälsa och hållbar utveckling som håller samman arbetet med Agenda 2030. Arbetet leds av kommunchefen.

Nuläge

Sorsele kommer har i sin översiktsplan² sedan 2018 lagt en tydlig viljeinriktning om att fortsätta arbeta för en hållbar samhällsutveckling. Att lyfta in arbetet kring Agenda 2030 är ett led i detta arbete, med ett aktivt utvecklande av hållbarhetsfrågorna inom kommunen. Agenda 2030 är tillsammans med bland annat näringslivsklimat, skolresultat, digitalisering och kommunikation långsiktigt prioriterade områden. Utmaningen är att dagens insatser och lösningar inte räcker för att hantera morgondagens utmaningar, därför krävs nytänkande och höjd ambitionsnivå i arbetet för en hållbar utveckling.

Inledningsvis sätts fokus på att arbeta med de områden där kommunen har rådgighet. Genom att dessutom inspirera och påverka andra aktörer kan vi tillsammans ta ytterligare steg i rätt riktning. Näringslivet är viktiga aktörer och en förutsättning för sysselsättning, innovation och utveckling i regionen. Förvaltningen ska tillsammans med näringslivet driva på samhällsomställningen för att hela kommunen ska kunna utvecklas hållbart.

Agenda 2030 i dagligt arbete och långsiktig planering

Sorsele kommun gör mycket som bidrar till hållbarhet och som stödjer genomförandet av Agenda 2030, såväl i det dagliga arbetet som i långsiktig planering och utveckling. Lagstiftning och nationella mål utgör en grund för kommunal verksamhet. Det finns dessutom lokala politiska mål, inriktningar och uppdrag med koppling till Agenda 2030. Arbetet inom folkhälsa och miljö är exempel på områden inom Agenda 2030 där förvaltningen arbetar så väl konkret och operativt som långsiktigt och strategiskt.

Konkreta insatser med kopplingar till målområden inom Agenda 2030 sker inom alla verksamhetsområden och verksamheter. Det handlar bland annat om insatser för att förebygga psykisk ohälsa, öka tillgänglighet, skapa förutsättningar för hållbara transporter och trafiklösningar samt insatser för hållbar samhällsutveckling. Ytterligare exempel på arbete som pågår i verksamheten och på insatser som genomförts under 2019/2020 finns i bilaga 1

Det görs redan mycket i förvaltningen men för att få mer kraft och ta ytterligare steg i arbetet mot ett mer hållbart Sorsele behöver fler åtgärder genomföras.

² www.sorsele.se/media/2027/oeversiktsplan-sorsele-kommun-180923-antagandehandling-mellanupploest.pdf

Vision och mål

Vision

En process pågår för att ta fram en vision för Sorsele kommun. I arbetet med hållbarhetsfrågor framöver är det viktigt med en tydlig koppling till kommunens vision.

Syfte och mål

Sorsele kommun ska bidra till att uppfylla de mål och delmål som är formulerade i Agenda 2030.

Syftet är att skapa förutsättningar för att alla innevånare ska kunna leva ett gott liv nu och i framtiden. Det får dock inte ske på bekostnad av någon annans livskvalitet någon annanstans.

Strategisk plan Agenda 2030 utgår ifrån den definition av hållbar utveckling som den så kallade Brundtlandskommissionen författade:

”En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov³”

Strategier

I detta avsnitt presenteras sju strategier som ska vara vägledande i arbetet för en hållbar utveckling. Strategierna är utvecklade för att kommunens arbete i högra grad ska bidra till den omfattande samhällsomställning som krävs och öka måluppfyllelsen av de globala målen.

Strategi 1 Helhet och prioritering

Tänk brett – jobba med spets

De 17 målen inom Agenda 2030 är odelbara och sinsemellan beroende av varandra. Därför är det viktigt att se arbetet med de globala målen för hållbarhet som en helhet. Insatser och åtgärder inom ett målområde stödjer ofta målen inom flera andra områden. Arbetet ska därför utgå från samtliga 17

³ Brundtland G.H.(1987) Vår gemensamma framtid. Rapport från FN:s Världskommissionen för miljö och utveckling.

globala mål. Insatserna ska däremot prioriteras hårt utifrån var kommunen har störst rådighet och vad som ger störst effekt.

Att arbetet för en hållbar utveckling ska genomsyras av en helhetssyn innebär också att hela kommunen ska kunna leva och utvecklas hållbart. Dessutom behöver arbetet bedrivas på flera olika nivåer; hos förvaltningen som arbetsgivare, i de kommunala verksamheterna och i samverkan med andra aktörer.

Strategi 2 Nyttänkande och lärande

Mod att tänka nytt

Dagens lösningar räcker inte till för att hantera morgondagens utmaningar. Det behövs nya sätt att tänka och agera för att bidra till den omfattande samhällsomställning som krävs. Att skapa tillit och delaktighet bland relevanta aktörer samt utrymme för att testa idéer och nya arbetssätt inom organisationen är avgörande. Ett kontinuerligt reflekterande och lärande är viktigt under en sådan process. Det krävs mod att tänka nytt och lära sig av i sina misstag.

Strategi 3 Delaktighet och handlingskraft

Ungas inflytande – vuxnas ansvar

För att skapa motivation att arbeta med hållbar utveckling krävs en bred delaktighet i processen samt förutsättningar att kunna agera hållbart. Det kan röra sig om delaktighet bland exempelvis medarbetare eller invånare beroende på insatsens karaktär. Att unga är särskilt viktiga aktörer som bärare av ett framtidsperspektiv ska vara ett vägledande förhållningssätt. Utgångspunkten ska vara att skapa handlingskraft och framtidstro. Därför är det viktigt att unga får ett ökat inflytande i arbetet för en hållbar utveckling men att det tydliggörs att det är de vuxna som bär ansvaret för att komma tillrätta med de utmaningar som finns. Förvaltningen ska skapa förutsättningar att omsätta engagemang till handling.

Strategi 4 Positiv förstärkning och spridning av goda exempel

Gör det lätt att göra rätt

Genom att göra det lätt att göra rätt skapas förutsättningar för att fler gör hållbara val. Både invånare, näringsliv, civilsamhälle och kommunens verksamheter är viktiga målgrupper i detta. Att bland annat visa på personlig incitament och ge positiv återkoppling ökar motivationen att välja mer hållbart. För att skapa inspiration ska goda exempel lyftas, både inom den egna organisationen och i kontakten med andra aktörer.

Strategi 5 Kunskap och medvetenhet

Med fakta och kunskap som bas

Arbetet måste vara kunskapsbaserat och i linje med forskning så att insatserna ger önskad effekt och ökad måluppfyllelse. Det kräver tid för kunskapsinhämtning och flexibilitet i arbetssätt. Genom kontinuerliga utbildnings- och fortbildningsinsatser skapas medvetenhet kring utmaningarna, men också delaktighet och motivation till att bidra i arbetet med de globala målen. Målgrupper är såväl kommunens verksamheter som invånare, näringsliv och civilsamhälle.

Strategi 6 Samverkan och partnerskap

Tillsammans gör vi större skillnad

För att bidra till förflyttning krävs att många aktörer blir delaktiga. Förvaltningen kommer aktivt att söka dialog, samverkan och partnerskap med näringsliv, civilsamhälle, akademien samt andra kommuner och myndigheter för att utveckla och driva arbetet för hållbarhet framåt. Förvaltningen deltar i regionala nätverk för att bredda kunskapen och finna möjligheter till nya samarbeten. För att nå ökad måluppfyllelse krävs också ökad samverkan inom förvaltningen.

Strategi 7 Struktur och systematik

En del av ordinarie styrmodell

Arbetet med Agenda 2030 är en del av kommunens ordinarie styrmodell och en utgångspunkt för all verksamhetsplanering. Insatser som berör de globala målen för hållbar utveckling ska synliggöras och integreras i verksamhetsplan och sektors plan. Uppföljning sker i ordinarie uppföljningsprocesser i årsredovisning och verksamhetsberättelse.

Ansvar för planering, genomförande och uppföljning följer chefsansvaret. Utvecklingsfunktionen stödjer och samordnar arbetet.

För att följa upp arbetet med Agenda 2030 används nationellt framtagna indikatorer för hållbarhet⁴ Dessa kombineras med indikatorer som är specifika för Sorsele kommun för att lyfta fram aspekter som är viktiga ur en lokal kontext.

⁴ Rådet för kommunal analys (RKA) har tagit fram indikatorer för uppföljning av Agenda 2030 och de globala målen på kommunal och regional nivå. Finns att se på www.kolada.se

Särskilda insatsområden

För att ta ytterligare kliv framåt och bidra till den omfattande samhällsförändring som måste till har fyra särskilda insatsområden identifierats. Dessa särskilda insatsområden rör frågor av strategisk vikt och som har en övergripande karaktär. Till varje insatsområde knyts redan aktuella styrdokument och handlingsplaner. I de insatsområden där uppdaterade handlingsplaner saknas ska de tas fram. Agenda 2030 ska vara utgångspunkt i förvaltningens styrning och vägledning vid upphandling, planering och beslut. På så sätt skapas förutsättningar för att hållbarhetsperspektivet genomsyrar all verksamhet och att arbetet bedrivs långsiktigt.

Fossilfri kommun 2030

Sorsele kommun skall ligga i framkant vad gäller miljö – och klimatarbetet på kort och lång sikt. Det bidrar till att skapa en kommun som attraherar människor och företag som vågar satsa.

Sorsele kommun skall vara fossilfri till år 2030.⁵ Arbetet koncentreras inom fyra fokusområden: Hållbara transporter, förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster, Klimatsmart och hälsosam mat samt Sunda klimatsmarta bostäder och lokaler. Nya arbetssätt måste till för att skapa innovativa lösningar, driva en nytänkande samhällsplanering och skapa attraktiva samhällen. Detta ställer stora krav på förvaltningen att föregå med gott exempel men också inspirera och skapa förutsättningar för andra aktörer inom kommunen att bli klimatsmarta.

För att lyckas med detta krävs att en handlingsplan tas fram med delmål för åren fram till 2030. Handlingsplanen ska resurs sättas och justeras allteftersom insatsernas effekt följs upp. Handlingsplanen ska tas fram i dialog med andra nyckelaktörer i kommunen.

Fokus på psykisk hälsa

Den psykiska ohälsan är stor i flera samhällsgrupper. Framförallt bland unga kvinnor är den ett ökande problem. Faktorer som kan främja psykisk hälsa är bland annat en trygg uppväxtmiljö med möjligheter till bra skolgång för att senare få arbete och uppnå delaktighet i samhället.

Sorsele kommun ska arbeta på alla fronter för att främja psykisk hälsa. Tidiga insatser är viktiga och lägger grunden för en god psykisk hälsa senare i livet. Arbetet ska ha ett särskilt fokus på unga och bedrivs strategiskt,

⁵ Definitionen för fossilfri som används inom Klimat 2030 innebär att utsläppen av växthusgaser ska minska med 80 % från 1990-års nivå till år 2030. Dessutom ska utsläppen av växthusgaser från konsumtion, oavsett var i världen de sker, minska med 30 % jämfört med 2010.

sektorsövergripande och i samverkan med exempelvis regionen, civilsamhället och andra relevanta aktörer. Ett främjande förhållningssätt ska genomsyra kommunens verksamheter och förvaltningen ska i samverkan med andra aktörer stärka de samhällsliga strukturer som främjar en psykisk hälsa. Det kan exempelvis handla om samverkan med civilsamhället för ökat deltagande i föreningslivet eller samarbete med näringslivet för att möjliggöra sysselsättning för de som saknar arbete. Arbetet för psykisk hälsa ska utgå från förvaltningens lokala handlingsplaner för psykisk hälsa och suicidprevention. Insatser som stöttar redan drabbade måste utvecklas vidare. Strukturer och strategier för arbetet ska säkerställas och kunskapshöjande insatser ska genomföras i förvaltningen och bland invånare.

Stärka den biologiska mångfalden

Förlusten av biologisk mångfald i Sverige fortsätter och hastigheten med vilken arter försvinner har inte bromsats upp⁶ Sorsele kommun ska arbeta strategiskt med att bevara och stärka den biologiska mångfalden. Detta arbete kräver en nära samverkan med andra aktörer inom och utanför kommunens gränser.

Att stärka den biologiska mångfalden är en viktig utgångspunkt i samhällsplaneringen både på kort och lång sikt. Hänsyn till grön infrastruktur samt påverkan på och utveckling av ekosystemtjänster ska synliggöras tydligare i detaljprocessen. Arbete med grön infrastruktur tillsammans med kartläggningen av jordbruksmark är viktiga underlagsmaterial för kommande revideringar av en levande översiktsplan.

För att bevara och stärka den biologiska mångfalden i befintliga miljöer krävs god kännedom om nuläget för hotade arter och statusen i särskilt värdefulla områden. Sorsele kommun har största biosfärområdet i Sverige och skall verka för ett aktivt bevarande och en god skötsel av detta område. Kommunen är del i den startade biosfärföreningen och bedriver bred samverkan med denna. Revideringen av Naturvårdsplan och naturdatabas är tillsammans med en inventering av skyddsvärda träd viktig för att kunna identifiera rätt insatser för hotade arter eller särskilt värdefulla områden.

Öka ungas delaktighet

Ungas röster är viktiga i arbetet då en hållbar utveckling är en förutsättning för att kunna leva ett gott liv även i framtiden. De är därför viktiga aktörer för att påverka och driva på förändring. Unga ska göras delaktiga och få inflytande i både det långsiktiga arbetet och i kortare, mer avgränsade insatser. Vi ska ta vara på ungas engagemang och stötta goda initiativ.

⁶ SCB (2019) Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige: Statistiskt lägesbild 2019. Publicerad 2019-10-01

Ungdomsråd/elevråd kan fungera som ett nav i arbetet med att göra unga i hela kommunen delaktiga i arbetet med Agenda 2030 och de globala målen. Att bygga en plattform för diskussion kring frågor som berör de globala målen där ungdomar tillsammans med politiska representanter möts och samtalar. Rådet är också ett viktigt rådgivande organ för de medborgardialoger som förvaltningen lyssnar på i frågor som rör hållbarhetsaspekterna.

Strukturella förutsättningar

För att kunna bedriva ett långsiktigt strategiskt arbete med utgångspunkt i Agenda 2030 och de globala målen behövs vissa organisatoriska och strukturella förutsättningar. I detta avsnitt behandlas de förutsättningar som ses som viktiga för ett framgångsrikt arbete.

Forum för hållbar utveckling

För att skapa goda förutsättningar för ett långsiktigt hållbarhetsarbete krävs en tydlig förankring i organisationen. Forum för hållbar utveckling ska vara en plattform för det samlade hållbarhetsarbetet i förvaltningen. Gruppen ska bestå av nyckelfunktioner från respektive verksamhetsområde och stödfunktion. Forumet ska fungera som plattform för informationsutbyte, samverkan över verksamhetsområdena och spridning av goda exempel.

Hållbarhetsstrategiskt program 2021-2035

Ett hållbarhetsstrategiskt program ska tas fram med mål år 2035. Programmet ska utgå från mål, syfte och strategier som finns i Strategisk plan Agenda 2030. Det ska dessutom kompletteras med omvärldsanalys och konkreta delmål för hur Sorsele kommun ska bli hållbart fram till år 2035 utifrån miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet.

Programmet ska tas fram med bred delaktighet i förvaltningen och i samverkan med viktiga aktörer från exempelvis näringsliv och civilsamhälle. Arbetet ska påbörjas under år 2021. Programmet ska revideras vart fjärde år.

Kunskap och kommunikation

För att kunna fortsätta arbeta kunskapsbaserat krävs en kontinuerlig utbildning och fortbildning bland medarbetare i förvaltningen. Dessutom behövs fortsatta kunskapsinsatser om Agenda 2030 och de globala målen för en ökad medvetenhet bland politiker, invånare, näringsliv och civilsamhälle.

För att nå måluppfyllelse i arbetet med Agenda 2030 och de globala målen krävs strategisk, anpassad och kontinuerlig kommunikation med alla berörda målgrupper. Det ska finnas tillgång till tydlig och uppdaterad information på kommunens hemsida och intranät. Förvaltningen ska arbeta för att sprida goda

exempel och på så vis uppmuntra andra verksamheter och kommuner att bidra till en mer hållbar utveckling. För att skapa delaktighet och engagemang i frågan behövs också forum för dialog, idéer och frågor. Kommunikationsplanen är ett viktigt verktyg i arbetet och ska hållas levande under processens gång

Bilaga 1 Exempel på pågående insatser

En stor del av det som är kommunens grunduppdrag omfattas av de globala målen. Här är ett urval av insatser som pågår i kommunens verksamheter och som har koppling till olika målområden inom Agenda 2030

- Skolmåltiden är en viktig del för att eleverna ska bli mätta och orka ta till sig undervisningen under hela skoldagen. Eleverna deltar därför i regelbundna matråd där de kan lämna förbättringsförslag och synpunkter på menyn och miljön i skolrestaurangen.
- I skolan gör elevhälsovården regelbundna hälsokontroller med eleverna i skolår förskoleklass, fem och åtta för att fånga upp såväl fysisk som psykisk ohälsa. Elevhälsoteamet arbetar mycket med främjande och förebyggande insatser under läsåret.
- I skolan arbetar vi aktivt med jämställdhetsfrågor via olika program såsom MVP och JÄM som en del i kommunens arbete för att bli "En kommun fri från våld".
- Digitala mötesformer minskar resandet till konferenser förlagda på centralskolan. Medarbetare i byskolorna kan delta på distans via Zoom vilket sparar både restid och miljö.
- Genom det systematiska kvalitetsarbetet "FOKUS Skolutveckling Sorsele" med färgade matriser över elevernas kunskapsutveckling från förskola till vuxenutbildning synliggörs elevernas kunskapsprogression. På så vis säkerställs att alla elever i kommunen uppmärksammas och får en god utbildning. En genomtänkt och tidseffektiv konferensordning samt en tydlig organisationsstruktur med rollbeskrivningar skapar goda förutsättningar för medarbetarna inom utbildningsverksamheten att utveckla skolverksamheten.
- Skolan ska enligt läroplanen aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma i uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang. Skolans mål är att varje elev visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv. I matsalen arbetar man exempelvis praktiskt med att minska matsvinnet genom att anordna olika tävlingar med efterrätt som belöning.
- Klassråd och elevråd hålls regelbundet på skolan för att eleverna ska kunna vara med i det lokala beslutsfattandet kring frågor som rör dem.

Hållbar konsumtion, livsstil och hälsa:

- Närodling inom bostadsområden – Nyängsprojektet
- Avfallshantering - den nya avfallsföreskriften?
- Hållbarhetsveckan

- Energieffektivisering av fastigheter

Hållbar samhällsplanering samt hållbart byggande och förvaltande:

- Krav vid nybyggen och renoveringar
- Energirådgivning
- Förnybar energi – fjärrvärme
- Ekosystemtjänster
- Tätortsnära skogs- och friluftsområden
- Exploatering av jordbruksmark
- Uppmärksamma rennäringens ändrade förutsättningar i planeringen
- Riksintresse för kulturmiljövård
- Radonrisk i ÖP
- Farligt avfall

Hållbart resande och energieffektiva transporter

- En hållbar resepolicy
- Laddinfrastruktur?

Hållbara natur- och kulturmiljöer

- Synliggör arbete inom biosfärsområdet

Hållbara vatten

- Skydd av dricksvatten
- Minskade utsläpp från reningsverk
- Åtgärda vandringshinder
- Restaurera vattendrag
- Sanering av förorenad mark